

יוסף צבי בנעט

קרית יואל יצ"ו

- יח -

מס' 1234567
תאריך 12/12/2017

אם יש לפטור אכילת אפיקומן לפני חצות מטעם העוסק במצוה של סיפור יצי"מ פטור מן המצוה

[השנה על מאמר בקובץ ד']

הנה ראיתי בקובץ ד' שי"ל בשנה שעברה לקראת חג הפסח העעל"ט, מאמר נפלא מאת הג"מ דוד יהודה הירשפעלד שליט"א מח"ס מכתם לדוד בענין זמן אכילת אפיקומן וכמה טעמים מדוע יש להקל לאכול אפיקומן לאחר חצות, והאריך בזה כיד ה' הטובה עליו, והנה לא אכנס לעצם הנידון נהרא נהרא ופשטי' בכל מקום לפי מנהגו, ובודאי שבפשטות אין לזוז מדברי השו"ע.

אמנם ראיתי בא"ד שם שכתב וז"ל, גם בכלל יש לומר דבר חדש, דכל העסק לאכול אפיקומן קודם חצות, ה"מ כשאנו עוסק בסיפור יצי"מ, אבל אם עוסק בסיפור יצי"מ, הלא העוסק במצוה פטור מן המצוה, ובפרט כשעוסק במצוה דאורייתא פטור ממצוה דרבנן, עיי"ש עוד מה שכתב בזה.

והנה לפענ"ד תמוה ביותר לומר כן, דשייך לומר העוסק במצוה פטור מן המצוה על מצות קבועות שנתקנו מעיקרא באופן כזה לקיים כל אלו המצוות בזה הלילה, אב"א הדברים שנתקנו מן התורה וגם הדברים שנתקנו מדרבנן, ולא יעלה על הדעת לומר דהמרבח לספר ביציאת מצרים יוכל ליפטור ממצות אכילת מצה מטעם עוסק במצוה וכדומה, וה"נ לגבי אכילת אפיקומן אם נקוט כפסק המחבר דיש להזהר לאכול לפני חצות, אין לפטרו מזה מטעם עוסק במצוה.

דהנה הא ברירא דמחובת כל אדם לדאוג לפני כל קיום מצוה שיוכל לקיים המצוה בזמנה, וכן מבואר מדברי הריטב"א בסוכה כה. בביאור הדין של העוסק במצוה, וז"ל שם, ועוד למדנו הכתוב דאע"ג דאיכא עליה מצוה קבועה לזמן ודאי כגון ק"ש ושחיטת הפסח, וקודם לכן באת לו מצו' אחרת שתבטל מן האחרת אם יתחיל בה, רשאי הוא להתחיל בזו שבאה לידו עכשיו, ואם יבטל מן האחרת יבטל, ואינו חשוב פורק עצמו ממנה כשפורקה מעליו מחמת דבר מצוה שאין חיוב המצוה עליו עד שיגיע זמנה, עיי"ש, וזה החידוש בעוסק במצוה דאי לאו הכי הרי הוא מחוייב כבר קודם זמן המצוה לדאוג שיוכל לקיים המצוה בזמנה וכהלכתה, ופשוט הוא שבכלל ציוי התורה נכלל גם כל ההכנה לפני זה שיוכל לקיים המצוה כראוי [ונודע מה שהאריכו בזה האחרונים לדון אם עשיית הסוכה נחשבת למצוה מהאי טעמא, יעוי' אבני נזר (אור"ח סי' תנט) וערוך לנר עמ"ס מכות (ט.ו) ומרן זי"ע בתשוב' דברי יואל (סימן נז) ומנחת אלעזר (ח"ד סי' נה)] רק כיון שעדיין לא הגיע זמנה ויש לו מצוה לקיים הרי הוא נפטר מזה מכח הלימוד של דין העוסק במצוה.

אמנם כל זה לא שייך רק במצוה שנזדמן לו כעת לקיים, וכיו"ב בכל הני דוגמאות המבוארות בש"ס, אמנם כשהוא צריך לקיים כו"כ מצות בלילה אחת, וציותה עליהם התורה על כל אלו בחדא מחתא שבלילה זו הרי הוא מחוייב ועומד לקיימם [וגם המצוה דרבנן נובע מזה שאפיקומן זכר לפסח], ומתחילת הלילה מוטל עליו חיוב לדאוג שיוכל לקיים כל מצוה מאלו המצוות שמחוייב בלילה זה כראוי וכיאות, ומצות סיפור יציאת מצרים לא פוטרתו משאר החיובים בלילה הזה.

קמד

בית ועד לחכמים

והדברים ברורים מיסוד דין העוסק במצוה, ל"מ לדעת הראשונים בסוכה שם (רש"י תוס' הרא"ש ריטב"א ועוד) דבאפשר לקיים שניהם לא נאמרה פטור זה של העוסק במצוה, דלא נפלה החיוב של מצוה אחרת, אמנם אפילו לדעת הר"ן שם (יא. מדפי הרי"ף) והרמב"ם (פ"ו מסוכה ה"ד) והאור זרוע (הלכות סוכה ס"י רצ"ט) דגם באפשר לקיים שניהם הרי הוא פטור, מ"מ הטעם מפורש בדברי הר"ן שם 'לפי שכל שהוא עוסק במלאכתו של מקום לא חייבתו תורה לטרוח ולקיים מצוות אחרות' עיי"ש, והיינו דבכגון דא שעוסק במצוה לא נתחייב כלל במצוה האחרת.

מסמך

וביאר הרבה אחרונים בסגנון אחד בדעת הראשונים, ועי' למרן זי"ע ביואל משה (מאמר ישוב א"י אות קטז) וע"ע קובץ שיעורים (בבא בתרא מח.) דתליא אם אמרין שהעוסק במצוה הופקע המצוה אחרת לגמרי בבחינת הותרה או רק דחווה, ותלו בזה פלוגתת הדרישה והטו"ז (או"ח סימן קח, יו"ד ס"י שמא) באונן שפטור להתפלל אם מחוייב להשלים התפלה או לא, עי"ש.

אמנם עכ"פ מאיזה טעם שיהי' הטעם הוא שכיון דהוא עוסק במלאכתו של מקום נפטר כעת מן המצוה האחרת, ולא חייבתו תורה כעת לקיים המצוה השני, אמנם אם נצטוו לקיים ב' המצוות, וזה התורה שציוותה לו לקיים מצוות סיפור יצי"מ בלילה זה ציוותה לו באותו זמן גם לקיים עוד מצוות, ל"ש לומר כלל פטור דהעוסק במצוה, ואפילו אם המצוה השני הוא מצוה דרבנן, מ"מ הרי ציוו חכמים שבנוסף לסיפור יצי"מ יעסוק גם במצוות אכילת אפיקומן, וא"כ מהיכ"ת לומר כן דכיון דעוסק בסיפור יצי"מ יפטור.

מסמך

(ב) ולא דמי לשאר מצוות שמצינו בש"ס שנדמן לו כעת מצוה מיוחדת שלא נצטוו בה ביחד עם זה המצוה, וכגון סופרי סת"ם או שלוחי מצוה, או כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם (זבחים יט.) דכל הני פטורים מטעם העוסק במצוה, דהרי כיון שנתעסקו במצוה זו טרם הגיע זמן חיוב המצוה השני פטרתם תורה, ונתבטל מהם חיוב המצוה האחרת, אמנם לא כן בנד"ד וכיוצא בה.

(ג) ואל תשיבני מהא דמצינו בסוכה (כה.) שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה, וברש"י שם כתב כגון ההולך להקביל פני רבו, ונראה דהוא מצד חיוב לקבל פני רבו ברגל, וא"כ מצינו שגם בכה"ג נפטר מדין עוסק במצוה, אמנם בגמ' שם דף (כו:) כבר מבואר דליכא חיוב גם ברגל רק דאזיל ואתי ביומיה עיי"ש, ומבואר מזה דליכא חיוב בכל גונא ברגל, וגם חיוב זה של קבלת פני רבו לא תלוי דוקא ברגל, עי' שו"ע או"ח ס' תרי"ג ס"ב, וסי' ש"א ס"ד ובביאור הלכה שם, וא"כ י"ל דהלך להקביל פני רבו לא מצד חיוב קבלת רבו ברגל, דהרי אין החיוב רק באזיל ואתי ביומ' וע"כ פטור מטעם העוסק במצוה, [ואף הרמב"ם (בפ"ה מהלכות ת"ת ה"ז) שלא חילק בכך בחיוב קבלת פני רבו בין אזיל ואתי ביומ' או לא, ועי' בנו"כ שם, עי' בפר"ח שם שכתב שהרמב"ם לא הזכיר כן לרוב פשיטות הדבר שכן הוא ההלכה, הביאו החיד"א בפתח עינים (סוכה שם), אמנם אף לפי דברי שאר המפרשים דסבר הרמב"ם דכן הוא רק אליבא דר"א ורבנן פליגי, מ"מ לא הביא הך דינא של קבלת פני רבו בהלכות שבת ובהלכות יו"ט, רק בהלכות ת"ת, ונראה דזה מדין כבוד רבו או מצות ת"ת לפי דעתו, ואין לזה שייכות דוקא עם מצות הרגל, ואכמ"ל].

(ד) ועי' במג"א (סימן לח סק"י) על הא דאיתא ברמ"א שם ואם היו צריכין לעשות מלאכתן בשעת קר"ש תפלה אז פטורין מק"ש ותפלה ותפילין, וכתב ע"ז וז"ל, וצ"ל דכ"ז מיירי שכבר התחיל לכתוב קודם שהגיע זמן ק"ש אבל משהגיע זמן ק"ש אסור להתחיל לכתוב וכו', עיי"ש, והנה הוא הדין כאן אשר בתחילת הלילה כבר הגיע זמן הן של סיפור יצי"מ, והן של אכילת מצה ומרור ואפיקומן, בודאי של"ש כלל לומר שיפטור מטעם עוסק במצוה.

(ה) וק"ו במצות סיפור יציאת מצרים, אשר עיקר המצוה הוא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך, כפי שדרשו חז"ל, ואם כי להלכה נקטו הפוסקים (פמ"ג מ"ו סו"ס תפ"ה, מנחת חינוך מצוה כ"א)

דאכן חיוב הסיפור בזמן שיש מצה ומרור, אך אינם מעכבים הסיפור, וגם בשעה שאין לו מצה הרי הוא מחוייב, [אולם עי' להגרי"פ פערלא בחיבורו על ספר המצות עשה ל"ג מה שהאריך דרך כשיש לו מצה ומרור מחוייב בסיפור יצי"מ, עיי"ש], אמנם זה ברור שמצות סיפור יצי"מ ומצות מצה ומרור ביסודם הם מצות הכרוכים וקשורים זה בזה ולא יפרדו, ויעוי' בדברי הרמב"ן במלחמות (פ"ק דברכות, ב:) על דברי רבן גמליאל כל שלא אמר שלשה דברים הללו פסח מצוה ומרור לא יצא ידי חובתו היינו לכתחילה, אמנם אינו צריך לחזור לאכול מצה, עיי"ש, ומבואר מזה דלא יצא י"ח קאי על מצות מצה, שמצות הסיפור עם מצות מצה כחדא אזלי, וכן הוא בר"ן (סוכה יג. מדפי הרי"ף), ונודע לשון הרמב"ן (בהשגותיו על ספר המצות מצוה טו) שכתב על מצות ברכת התורה, וז"ל, ואין ראוי למנותה מצוה אחת עם הקריאה (ברכת התורה עם לימוד התורה) כמו שמקרא ביכורים אינו נמנה אחת עם הבאתו, וסיפור יציאת מצרים עם אכילת הפסח, ע"כ, הרי מזה שביסודם הרי הם מצות הקשורים זה בזה, רק נמנו לב' מצות, ובודאי של"ש לומר בזה העוסק במצות סיפור יצי"מ יפטר משאר מצות הלילה.

(ו) וביתר ביאור יובן הענין, דהנה הך כללא של העוסק במצוה בודאי שאין הוא פטור כללי בכל מקום, ונודע דמת"ת צריך להפסיק למצוה עוברת, וכן פסק הרמב"ם (פ"ג ה"ד) היה לפניו עשיית מצוה ותלמוד תורה אם אפשר למצוה להעשות ע"י אחרים לא יפסיק תלמודו, ואם לאו יעשה המצוה ויחזור לתלמודו, ע"כ, הרי דבמצות ת"ת לא אמרינן הך כללא דעוסק במצוה, וכבר כתבו לבאר בזה (עי' מאירי במסכת מו"ק יא.) משום גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, ועיקר תכלית התורה הוא להביא לידי מעשה (קידושין מ:), אמנם כמובן גם בעוסק בתורה בדבר שאינו למעשה שמקיים בזה מצות לימוד התורה ובמקיים מצוה אחרת שלא מענין דעוסק בה הוא פטור מלימוד התורה, ול"א דהעוסק במצוה, וביאור הענין הוא לפי מה שכתב בברכי יוסף להחיד"א (סי' לח) שהאריך בהך דלא הביא הרמב"ם הך דכותבי סת"ם פטורין מן התפלה ותפילין, וכתב דכי אמור רבנן העוסק במצוה פטור מן המצוה היינו במצוה שעוסק בה עתה שאינה תדירית אצלו כל הימים אמטו להכי אמור רבנן בטעמא דהשתא עסיק בהא פטור מאידך ומצוה דעסיק בה מגנא לבטולי אחריתי, אולם בת"ת וכותבי סת"ם הן הנה היו תמידין כסדרן ולעולם בעת שהם פנויים מצרכי גופם עסקי בהו, ובהני שוב אי פטרינן להו ממצוה אחרת נמצא כי לעולם פטורים מכל המצוות ולא משכחת להו שום מצוה שיקיימו וכגון זו לא אמרו העוסק במצוה פמ"ה רק פרט למוזמן שנודמנה לו לפי שעה, עיי"ש, ומבואר מזה דכיון דתלמוד תורה מצוה תמידית היא ואין לה זמן מסויים א"א לומר העוסק במצוה דא"כ משכחת לה שיפטר מן המצוות, וזה דבר שא"א לומר.

ועי' חק יעקב (סי' תלא סק"ח) שביאר הדין מדוע בלימוד התורה חייב לפסוק כדי לבדוק חמץ, וכתב דכיון דאין קץ וסוף ללימוד תורה וראוי לקיים בו והגית בו יומם ולילה, וע"כ ראוי לחוש שמה ימשך זמן רב ע"כ סוכ"ס יהא מוכרח להפסיק, ע"כ יפסיק כבר עכשיו, עיי"ש, והנה הדברים עולים בקנה אחד עם ביאור הנ"ל, דמלימוד התורה מוכרחים להפסיק לקיום המצוות, דאל"כ לא משכחת לה שיקיים המצוות, דהרי בכל עת הוא מקיים מצות הלימוד.

ודון מיני' בנד"ד, אין לומר דהעוסק בסיפור יצי"מ יפטר משאר מצות הלילה, דא"כ לא משכחת לי' שיקיים שאר המצות, דירבה בסיפור, ודו"ק.

(ז) והנה אף שהחיד"א שם כתב טעם אחר לפי דעת הרי"ף והרא"ש והטור שהביאו להלכה הך דכותבי סת"ם על שמפסיקין מת"ת לקיום המצות עיי"ש, אמנם לפי מה שכתב הבית יוסף (בסימן לח) לא פטרה ברייתא זו רק ממצות הנחתן כל היום אבל לא בשעת ק"ש ותפלה, כי צריכין לקבל עליהם עול מלכות שמים, וכ"פ המחבר עיי"ש, ואפילו לפי דעת הרמ"א שפסק להלכה דאם היו

צריכין לעשות מלאכתן בשעת קר"ש ותפלה פטורין, מ"מ כבר כתב הלבוש וכן מבואר בב"י ועי' במשנה ברורה (סק"ו) שכתב כן להלכה גם לפי דעת הרמ"א, דכ"ז הוא רק כשנזדמן לו קונה שרוצה לקנות סת"ם והקונה רוצה לפרוש לים או לשיירא עכשיו וא"ל לו להמתין עד שיקיים המצוה דאז מותר לו לבטל מק"ש ותפלה, עיי"ש, לפ"ז י"ל שסברת החיד"א הנ"ל הוא לכו"ע, דהרי דבר זה אינו דבר שמצוי תדיר שבכל יום יזדמן לו מי שפורש לדרך ויצטרך תפילין בהכרח, וע"כ אמרי בזה הפטור דהעוסק במצוה, אך לא בגונא אחרת, וכפי שנתבאר.

ח) ובזה יתיישב קושית החלקת יואב בספרו קבא דקשייתא (קושיא פא) איך נתחייבו כל ישראל בסוכה, לפי המבואר בגמ' (סוכה י:.) דברב חסדא ורב הונא פטרו עצמם מסוכה מאחר שהלכו לקבל פני רבם ברגל, ומבואר דפטור מסוכה אף כשנח בלילה, א"כ איך נתחייבו כל ישראל בסוכה כשעלו לרגל, הלא קיימו מצות יראה כל זכורך והוא קבלת פני השכינה, והיו צריכים למיפטר מטעם העוסק במצוה, ועיי"ש מש"כ בזה. אמנם לפי המבואר דבכגון דא דנצטוו על ב' אלו המצוות לקיימם בזה הזמן, דנצטוו לקיים מצות יראה כל זכורך בחג הסוכות אשר מחוייבים הם לקיים גם מצות סוכה, לא ניפטרו מטעם העוסק במצוה, יובן שפיר, ורק כשקיבלו האמוראים פני רבם דנזדמן להם לקיים מצוה זו בהזדמנות שבאה להם, אז נפטרו מטעם עוסק במצוה.

ט) והיה עוד מקום לדון אף לולי דברינו בגדר הך מצוה של סיפור יציאת מצרים שכל המרבה לספר בה הרי זה משובח, דהנה האבדורהם וכ"ה ברבינו ירוחם (נתיב ח"ד) על מה שאין מברכין על סיפור יציאת מצרים בשם רבינו פרץ דכבר יצא ידי חובתו בקידוש במה שאמר זכר ליציאת מצרים, ובשם הרשב"א כי הוא דבר שאין לו קצבה דבדיבור אחד סגי, וכ"כ הפרי חדש (סי' תעג אות ו'), נמצא כבר יצא ידי חובתו בהזכרת יציאת מצרים לבד, אמנם גם לפי דעת שאר הפוסקים שביארו החילוק בין מצות זכירת יציאת מצרים שנתחייבנו בה כל השנה לבין מצות סיפור יצי"מ, והם הפנים יפות (בפרשת בא) והחוות דעת בהגדה מעשה נסים, מהר"ם שיק (בספרו על תרי"ג מצוות) והערוך לנר בשו"ת בנין ציון (ח"א סימן ל), הכתב סופר בביאור ההגדה, ומרן זי"ע בתשובות דברי יואל (סימן כה), ומטו בי' גם בשם הגר"ח מבריסק ז"ל, שכולם פה אחד ביארו דבזכירת יצי"מ יצאו בהזכרה לבד משא"כ במצות הסיפור בליל הסדר יש חיוב לספר כל ההשתלשלות מתחילתו ועד סופו בהרחבה, וזה החיוב דאורייתא, עיי"ש בדבריהם, מ"מ הא ודאי שבסיפור הדברים כפי שתיקנו לנו חז"ל בהגדה כבר יצא ידי חובתו, ומה שמוסיף לספר הרי הוא רק בגדר משובח ולא מצד החיוב, ומעתה יש מקום עיון אם מצוה זו הוה בגדר 'מצוה חיובית', ובזה באנו לשיטת הנתיבות (סי' ע"ב סק"ט, סי' רצ"א סק"ג) דבמצוה שאינה חיובית ל"א הך כלל של העוסק במצוה פטור מן המצוה עיי"ש, ויש להסביר הדברים לפי דברי הראשונים הנ"ל בטעם הפטור דהעוסק במצוה דכיון דעוסק במצוה פטור אותו תורה מלעסוק במצוה האחרת, ולפי דברי הריטב"א (סוכה שם) אף אסור לו לעסוק במצוה אחרת, והנה כל זה יונח כשעוסק במצוה שיש עליו חיוב לעשותו, וכיון שעוסק בדבר שחייבה אותו תורה בו הרי הוא פטור מלקיים המצוה האחרת, דהג"ה לא חייבה אותו תורה לקיים המצוה האחרת, אמנם כשעוסק מעצמו במצוה אף שמקים בזה מצוה ושכרו הרבה מאד על פי פעלו מדוע יפטר ממצוה אחרת שנתחייב בה, והה"ד הכא כשמרבה לספר לאחר שכבר יצא עיקר חובתו, אמנם כאמור לא נצרך לזה הכא, דאף אם נימא כי בכהאי גוונא כיון שמחוייב בעיקר המצוה נקרא מצוה חיובית אף כשמרבה לספר, לא נראה כי יש לומר כאן הפטור של העוסק במצוה, וכפמשינ"ת.

נפתלי הירצקא גראס

קרית יואל יצ"ו

- יט -

בענין הכרזת "מוריד הטל" קודם מוסף ביום א' דפסח

הנה נא הואלתי לדבר בדבר השכיח שני פעמים בשנה, הא' בשמיני עצרת בחג הסוכות שאז מכריזים משיב הרוח ומוריד הגשם, והב' ביום א' דפסח שאז מכריזין משיב הרוח ומוריד הטל, והא' הוא פשוט מאוד שמכריזין ונהוג כן בכל תפוצות ישראל, אלא בענין הכרזת מוריד הטל ראיתי קצת מבוכה בזה, ולאור זה אמרתי אשיחה וירווח לי, ואתנצל בריש דברי בהתנצלות גמורה שאין אני ראוי לזה לבוא בכתובים בבירורי הלכה, וגם שאין אני מלומד במלאכת הכתיבה, וה' יהי עם דיבורי שיעלו לטובה.

בירושלמי (תענית פ"א) ר' חגי בשם ר' פדת אמר אסור ליחיד להזכיר עד שיזכיר הש"ץ (מוריד הטל), ויש מחלוקת הראשונים אי הש"ץ צריך להכריז בקול רם קודם תפלת מוסף או דהש"ץ אומר בתפילת הלחש מוריד הטל ואח"כ יכול ליחיד לאומרו, הרא"ש ס"ל דההלכה דר' חגי הוא מכח דברי הירושלמי מקודם שכתב דאין מפסיקין בשחרית לומר מוריד הגשם ולהתחיל מוריד הטל ומאי טעמא ע"ז בא ר' חגי לומר דכיון דצריך הש"ץ להכריז בקול רם קודם מוסף מוריד הטל ובשחרית אסור להפסיק בין גאולה לתפלה ומש"ה מכריזין קודם מוסף דאז יכולין להכריז קודם תפילת הלחש זהו שיטת הרא"ש, והראב"ה ס"ל דא"צ שיכריז הש"ץ בקול רם קודם התפלה אלא סגי בזה שהש"ץ יזכיר בתפלת הלחש ואז מותר ליחיד ג"כ להזכיר, וס"ל דפשט הירושלמי אסור עד שיכריז הש"ץ דאסור ליחיד לומר כשעדיין לא עמד הש"ץ להתפלל מוסף.

במחבר או"ח סימן קי"ד סעיף ב': אסור להזכיר הגשם עד שיכריז הש"ץ וברמ"א: וי"א שקודם שמתחילין מוסף מכריז השמש משיב הרוח ומוריד הגשם כדי שהציבור יזכירו בתפלתן וכן נוהגין עכ"ל הרמ"א והמחבר שכתב עד שיכריז הבין הרמ"א מדלא כתב עד שיכריז קודם התפלה ע"כ כראב"ה ס"ל דא"צ להכריז קודם התפלה וע"ז כתב הרמ"א וי"א שצריך להכריז קודם התפלה כדעת הרא"ש וכן נקטינן.

עכ"פ חזינו הלכה פסוקה שקודם שמתחילין מוסף מכריז השמש, והרמ"א כתב משיב הרוח ומוריד הגשם וה"ה במוריד הטל, אלא דהרמ"א לא היה אמר כלל מוריד הטל בימות הקיץ כמנהג בני אשכנז, ומזה נשתרבו טעותים בכמה מקומות דלא היה מכריזין קודם מוסף מוריד הטל ולמדו כן משאר מקומות דלא היו מכריזין ובאמת שם לא היו מכריזין דנהגו כבני אשכנז, וכמו שכתב בספר תיקון עולם וז"ל גם ראיתי להזכיר במה שנהגו בכמה קהילות אף שנוהגין כמנהג ספרד לומר מוריד הטל בימות החמה מ"מ אין מכריזין ביום א' של פסח קודם מוסף ובאמת שלדעתי הוא טעות אף דבאמת מבואר כן ברמ"א כ"ז לפי מנהגם שהיו מתפללין בנוסח אשכנז ולא היו אומרים מוריד הטל כלל משא"כ לדידן בוודאי דאין שום ענין לחלק בין פסח לסוכות, ושפיר צריך להכריז גם בפסח קודם תפלת מוסף לומר מוריד הטל עכ"ל בתיקון עולם.

בטור מביא שיטת הראב"ד דגם בטל אסור ליחיד להזכיר קודם שהכריז הש"ץ והר"ן חולק וס"ל דבטל מותר ליחיד להזכיר קודם הש"ץ אבל ס"ל ג"כ דצריך הש"ץ להכריז מוריד הטל אלא דס"ל דמותר ליחיד להזכיר קודם.

